

Пернач полковника Вухналя

Борис Крамер

ОЗНАЙОМЧИЙ ФРАГМЕНТ

© Видавництво «Богдан». Усі права застережено.

Фрагмент надано для ознайомлення. Повна книжка — nashaknyga.com.ua

Серія «Детективна аґенція ВО»

Борис Крамер

Пернач

полковника

Вухналя

Кримінальний роман

Дипломант Конкурсу романів, кіносценаріїв, п'єс та пісенної лірики про кохання «Коронація слова», 2018

Дочці Лідії, яка народилася в час,
коли зрушилась історія.

1

Гострі язики вогнища, ощирившись, проривалися з-під чорного шиферу й розрізали нависле темне небо. Шифер тріскав, ніби хтось із горища відстрілювався від команди пожежників, які поспішливо поливали хату струменем води. Прапорщик Вітенко, худий і тонкий хлопчина, у касці, що весь час намагалась ізслизнути на очі, кидав переламані тині в обманливих прожекторах і хлюпав завеликими чобітьми довір машини, несамовито горлав:

— Куди ти ллєш!.. Бий сюди!.. Туд-д-ди твою мати!..

Вода заливала хату від комина по вікна, але вогонь неначе грався — зникав ув одному місці й вихоплювався жвавим півнем в іншому. Стіни були дерев'яні, хворостяні, обмащені глиною, до пори до часу тільки куріли, десь там всередині в них нуртували вогняні змії, кублились, звивались, набирали сил, щоб несподівано прорватись на поверхню снопом іскор і шипінням. Галасливий Вітенко скеровував шланг у той прорив, а натомість півень починав грати рожевим оком у шибах. Удар струменем, дзенькіт розбитого скла і вогнистий птах перелітав на піддашшя чи на горище...

Заграва палала над вулицями, що збігли у яр вздовж Синиці, сховались у густих садах та чагарниках. Тут жили ті, хто від села відбився, а до міста не примкнув, хуторяни й відлюдники за

характерами. Горіла хата Бориса Циганчука. Хата — це навіть голосно сказано — халупа, мазанка з трьома вікнами, у якій Борис жив із матір'ю з тої пори, коли на початку шістдесятих повернулись з Караганди, куди їх (чи то пак, її, молоду дівчину Глафіру Циганчук, запроторив Давид-міліціонер за одну-єдину фразу, що вона з грузинами не жартує, а грузини тоді були злі й кусючі, як шершні восени) запроторили ні за що, ні про що. Там Глафіра нажила собі сінка з політичним прибалтом й коли повернулась у рідну Грушку, принципово, із зятятістю каторжанки, не йшла на жодні контакти з владою у всіх її формах, ба, більше, навіть із сусідами, які жили, приспівуючи, й не переймались її бідами. Жінка сьак-так звела халабуду на пустирі, влаштувалась прибиральницею на вокзалі й невдовзі померла від сухот, залишивши синові у спадок вільготний та недовірливий погляд на світ. Борис вивчився на коваля, а потім став майстром у будівельному училищі. Що то за фацет удався, ніхто толком його й не розумів. Навколо хворостянки у нього зарослі — як у лісі. Казав, що він натураліст. Все, що живе, має жити. Кожна рослинка, кожна бадилінка — сутність чутлива й безборонна. Її треба оберігати й переступати, бо її болить, бо все в природі гарно й гармонійно. То тільки серед людей клацають зуби...

Лоза здичілого винограду увила всю хатину й дерева. Усередині — напівморок і застигла тиша. По кутках — клапті павутиння, що хитається при найменшому поруху. Хто був у Бориса в хижі, той знає: треба сісти там, де він указав, і зайве не рухатись. Він усе покаже й розкаже, якщо тобі цікаво. Попід стіну тримались на грубих мотузках три дерев'яні полиці з його ковальськими витворами. Чого там тільки не було — фігурки людей, які витворяли казна-що, усі пози Камасутри; мушля з клавіатурою піаніно та палацом Посейдона всередині; годинник, у якому змішались усі цифри; сходи, що нікуди не ведуть; завірений

Мінотавр, у котрого — роги збоку, роги на голові, роги замість хвоста; скрипка, як полум'я, пробита грубими цвяхами; лиця, маски страждання; персні, квіти і віхоли зір з Чумацького Шляху, а іноді взагалі незграбне накопичення пальців, рук, очей, сердець, жіночих грудей, що на перший погляд здавалось безглуздим сном божевільного, але згодом увіходило, вбиралось, вповзало всередину свідомості і ніяк звідти не витравлювалось, ніби навіжений коваль Циганчук знав тихі ворожбитські слова й приговорював їх, коли наливав у величезні — по літру, по два — скляні чари, що дзвеніли переливчасто й довго, як церковні дзвони. До нього треба було приходити з пляшкою-другою марочного вина. Під той скляний передзвін та перелив, від якого колихались сітки павутини, Борис міг, коли гостей уподобав, розповісти, що отут, на цьому місці, стояла у давнину хата розбуйалої молодиці Ганісі Драгомирецької, до якої наїжджав козацький полковник Митро Вухналь чи, може, Ухналь, історія про те мовчить, і одного разу закохану парочку спалив ревнивий син шинкаря Гершко Карпман, попередньо зав'язавши двері. І нічого від того полковника не залишилось, тільки залізний шестилистий пернач, з яким він ходив у походи на татар. Ту зброю, той жезл влади вони з мамою відкопали на пустирі, коли розправляли глину для свого городу. Зачудувавшись ковальським витвором, Борис і надумав кувати дива з металом...

— Там був хто у тій хаті?.. Чи не був?.. — запитав невідомо кого засапаний керівник пожежної бригади. — Хтось бачив?..

— Та, мабуть, що не було, — сказали невпевнено із мороку, із рідкого гурту сусідів, які збіглися на гвалт. — Борис поїхав... Казав, до Парижа!..

— Куди?.. — не зрозумів хлопчина, якому каска наповзала на очі. — Я недочуюваю, чи що?..

— До Парижа!.. На виставку!.. — підтвердив голос із темряви.

— От, свинство!.. Йому по парижках шлятися, а мені тут гасити!..
— від душі вилаявся прапорщик Вітенко. — Чого так в житті не везе?..

Павло недавно одружився з Антосею Бігус, дочкою свого пожежника-колеги, який убився з велосипеда. Антоніна, яка заради гумору називала себе Ан-27, як молода льотчиця-нальотчиця, вже злітала двічі заміж і все їй було не до вподоби: дурні хлопці попадались, безнадійні, не піддавались дресируванню. Аж тут Антосі підвернувся хирлявий Вітенко і вона взяла його в оборот. А він і раденький, що дурненький — слухає та до грудей жіничиних голову притуляє, недарма ж Ан-27 сказала, що виведе в люди, бо від кожного прапорщика офіцером пахне.

— Кранти!.. Вода закінчилась!.. — змахнув для годиться шлангом пожежник Володя Гук.

— Як закінчилась?.. Ми ж тільки розгорнулись!.. — важка каска таки впала Павлові з лоба і він спересердя копнув її чоботом. — Супермени!.. Рятувальники!.. Козяче військо!.. Шикуйсь, щоб я вас бачив!..

Троє чоловіків — водій і два пожежники — зійшлися перед фарами: ніч кругом, вогонь палає, а вони тикаються й смикаються, не мають що сказати начальникові.

— Навіщо то заливати? — сплюнув у бік хати, що догоряла, шофер Тимофій Філевич. — Купа глини і лайна!..

— Тимохо, ти сьогодні чого півцистерни привіз?.. — підступив до нього нарваний прапорщик. — Знов на трасу в ресторан воду возив?.. Нажертися не можеш?..

— От ще де!.. Не возив я!.. Не чіпайся!.. — відхилився череватий Тимоха, наче біснுவатий Вітенко міг його укусити за носа. — Треба було підсмоктати... Але ж ти солярки не давав!..

— Яке перше правило рятувальника?.. — зачавкав болотом перед нестійкою шеренгою командир і під голосне потріскування

шиферу проголосив. — Завжди будь готовий!.. А ти... бляха муха... нас підвів. Маєш мінус від премії...

— Та нехай вже собі догоряє, — добродушно муркнув Філевич, який мав у стократ більше від довозу води у жаркі дні, ніж мізерна премія. — Все одно толку з тої... саклі облупленої... не буде... Чого кипіти?

— Друге правило, — незворушно хльостав високими халявами перед підлеглими прапорщик. — Перевірити, чи нема живих людей на об'єкті, що загорівся...

— Так ми ж почули, — заспокоїв його третій учасник муштри Слава Сангушович, який щойно демобілізувався з армії і на дух не терпів командирських окриків. — Цей... недороблений... у Париж поїхав!..

— Недороблені по паризах не їздять, — на автоматі, аби тільки його було зверху, заперечив Вітенко. — Недороблені з порожнім шлангом крутяться... Танцюють... Третє правило! Гасити, душити цього гада до останнього спалаху!.. До найменшого димку!.. Не дати йому вивернутись!..

— Ха!.. Він сам задушиться!.. Не багато лишилось... Он вже стеля впала, — показав на результат їхньої роботи, що димів, шипів і тріщав у променях фар, мокрий з ніг до голови Володя Гук.

— Четверте правило, — товмачив своє упертий прапор, позираючи на пожарище. — Перевірити об'єкт на предмет виявлення несподіваних жертв...

— Може, кіт який засмажився та й по всьому, — засміявся не податливий на командирський голос Сангушович. — Чуєш, як смердить смаленим?..

— П'яте правило!.. — відрізав на той сміх затятий Вітенко, який охоче поклав свої командирські таланти до ніг молодій дружини і віддихав на нотаціях колегам. — Виявити причину загоряння. Оформити документально... А тому... Дорогі охломони!.. Тупі й

зелені огірки!.. Ти летиш до річки по воду!..

Він таки буцнув упрілим лобом розслабленого Тимоху по носі, не сильно так, для остраху, але зі злим поблизком очей.

— А ви двоє хапаєте ба́гра і розтягуєте, що можете!.. — завершив свій показовий виступ галасливий прапорщик, але оплесків не почув — сусіди потоптались, повітріщались на безнадійне їхнє діло та й розчинились у темряві, пішли досипати.

Хлопці понуро поплентались у напівтемряві на згарище, що іноді зблискувало скаженим оком, диміло, парувало, як незнана дика істота, впольована ними серед нетрів Циганчукового саду пізньої травневої ночі. Там і сям ще спалахували стрімкі червоні прапорці, хилитались, ніби на вітрі, поки не отримували зверху залізними гаками. Шипіла від жару і води суха глина у стінах, втягувала в себе вологу й утомлено затихала. Шифер уже тріскав не від полум'я, а під ногами. Володя Гук і Слава Сангушович, спльовуючи від гару й густого сопуха, розтягували все, що можна було розтягнути, від розбухлих стін, ближче до дверей і вікон або надвір. Тихо матюкались, бо навіщо було туди пхатися. Якби не цей дурноверхий Павлуша із замашками Наполеона, давно би помили руки та й утекли по домах. Ні, йому треба викаблучуватись, показати, як то кажуть, ху із ху у службовій субординації.

— Йос...сипова клізма!.. Тут мертвяк спечений! — несподівано впустив багор і відскочив зляканий Володя. — Диви!.. Он лежить у кутку!..

— Не мели дурниць!.. — не повірив йому Слава і потягнув чорний сувій на себе. — Сказано ж було — господар за кордоном!..

— Ану-ну!.. — підступив до них зацікавлений прапорщик. — Що це ви тут за рулон толю вертите?..

То таки був не рулон злиплого толю, а обгорілий труп — чорний, звуглілий, маленький, ніби дитина, але мертвяк. Вони цього не чекали. Сусіди ж казали — господар поїхав до Парижа. А тут на

тобі — сюрприз. Та й хіба вони могли його врятувати? Коли примчали — вогонь уже у півнеба святкував і шабашував. Не до подвигів було...

2

Артема Нагорняка, як завжди, збудив нічний дзвінок — хто би дивувався, а він ні: звук уже й не переймався. Навпаки, нічні підйоми його заряджали азартом. Коли телефонують, так і знай, що попереду цікава справа. Особливий запал з'явився тепер, коли Артем несподівано подав документи на конкурс у поліцію, а там зненацька взяли й підтримали — призначили начальником районного відділення. Отак зразу з пішака — зі слідчого прокуратури — у дамки: головний поліцейський району. А чого ж?.. Досвіду йому не бракувало. Пройшов службу у спецназі на Балканах та в Іраку, у прокуратурі попрактикувався у специфіці слідства. Кров молода, кипуча, клекітна, якраз те, що нині треба для змін. Ото тільки біда, що на нього затаїв образу колишній напарник, а тепер підлеглий, опер Михайло Чорний. І не стільки за те, що Артем неждано став у нього начальником, як за те, що не сказав наперед про свій вибір, не поділився планами з другом, з яким був у не одних бувальцях. Але нічого! І Михайла доля та Нагорняк не обділили: тепер капітан поліції Чорний очолює слідчий відділ поліцейських детективів. І знову не дає по ночах спати Артемові.

— Милий копе! — зворухнулась сонна Пашка й залізла Артемові під руку. — Може б, ми вділили цьому напасному кімнатку за стіною?.. Щоб не дзвонив по ночах?.. А зразу за ногу смикав!.. Я колись йому наглі очиська пазурами видряпаю!..

— Як ти його любиш! — засміявся вдоволений чоловік і погладив жінку по животику — вони чекали первістка. — Прямо аж заздрість бере...

— Ага, люблю, як гірку редьку, — погодилась Пашка й висковзнула з обіймів. — Ти не забув, що в нас сьогодні плани?..

— Які плани? — скинув дзвінок і занепокоєно глянув на дружину Нагорняк.

— Ну от... Ми ж домовлялись!..

Родимка-мушка над верхньою губою у жінки поповзла на щок — зараз заплаче й захникає, як мала дівчинка.

— Ми мали у Київ поїхати! Подивитись на дитячі іграшки, ліжечка, одяг...

— А хіба цього всього у Грушці нема?..

— Пхе!.. Китайський непотріб...

— Гаразд, поїдемо. Тільки здається мені, що то заборонено... Наперед підбирати.

У цю мить наполегливий Михайло знову зателефонував — від нього не відчепишся, якщо вже дуже припекло. Артем таки відізався на той виклик.

— Алло! Начальник поліції, сновидо безсонна, слухає!..

— Ми купувати не будемо! Тільки подивимось!.. — гукнула вслід йому Мушка. — Цікаво ж як...

Та Нагорняк уже був далеко — капітан Чорний доповідав, що на пожежі, яка сталася о другій годині ночі, виявлено обгорілий труп з виразними ознаками насильницької смерті. Пожежники сидять на місці, чекають, коли приїде слідчо-оперативна група.

Досвіток сизими клубами виповзав із долин і чагарів, стелився білими вологими пластинами попід ноги. Макітри, куток далекий і забутий всіма, першим на сході зустрічав сполохи крайнеба — у Грушці за горою ще сутінь товчється, бузок понуро стрясає китиці цвіту від роси, а тут уже на весь дужий голос витьохкують у лозах солов'ї. Артем з Михайлом вискочили з «Пріуса», пропахлого новою пластмасою, і мерзлякувато поцибали по високій росяній траві. З пожежної машини цебеніла вода, водій спав за рулем. Троє рятувальників, які не врятували згорілого, сиділи на вичовганій старій лавці біля криниці й дивились на результат своєї нічної

роботи: стара хата, що колись була бідненьким захистом для коваля Бориса Циганчука, лежала руїною — розбухлі й обвалені стіни, вибиті й сліпі вікна, чорні остови димаря й незгорілих балок, зламана й закопчена шафа, металеві бильця ліжка, засипаного потрісканим шифером, випуклі й безногі скляні чари, що попадали на підлогу, не витримали нового гарту й руйнації. І нема на те ради, бо правило третє, яке згадував прапорщик Вітенко, неухильно гласить: души, гаси вогонь, заливай червоного ворога й не думай про наслідки. Думати в таку мить шкідливо...

— Що ви тут знайшли?.. Покажіть! — наказав прапорщику Нагорняк.

— Там... У кутку... Лежить, — махнув замащеною рукою непевний Павлуша, з якого злетіла вся начальницька пиха. — Ми не знали. І не могли нічим зарадити...

— Тут таке було, що не підступись!.. — додав і Слава Сангушович, ніби на цей раз захищаючи свого нарваного командира. — Ми свою роботу зробили... А то вже ваша.

Біля похилених воріт, які давно не бачили фарби, гупнула чимось під днищем і спинилась «швидка» зелено-болотистого кольору, що забула, коли швидко їздила. З кабіни вискочив експерт Ігор Ходола, відвів гуркотливі бічні двері, дістав стільчика й поклав у траву. Зсередини визирнула Таміла Райцес, важко зітхнула, наче її мали вести на ешафот, і зіперлась на худе плече колеги по нещастю, зіскочила на грішну землю.

— Ви як нерозлучна парочка!.. — засміявся до них молодий і бадьорий начальник поліції. — Карпо та Одарочка...

— Доживеш до моїх років, та й будеш скалити зуби!.. — Таміла Прокопівна повела носом, вдихнула на повні груди сморід згарища і щоб перебити той запах дістала з кишені жакета пачку «Прими». — Наше завдання маленьке — дотягнути з вами, бузувірами, до пенсії. А там — хоч каміння з неба...

— Дотягнете! Куди дінетесь!.. — запевнив її Артем. — Попід ручки доведемо. І з оркестром відправимо...

— Ага, ви доведете. Ще й у плечі штурхнете!.. — погодилась Таміла, запалила термоядерну цигарку і з насолодою пустила над собою завію диму. — Що тут сталося?.. Не дали поспати...

— Хлопці кажуть, що шашлик зажарили, — озвався Михайло Чорний і розтягнув чорні вуса від дотепного, на його погляд, жарту. — Самі не впорались, то нас запросили...

— Шашлик не можу споживати, — відмовився, ніби його й справді запрошували до гостини, Ігор Ходола. — Там у м'ясі є солі сечової кислоти, яка потім мені суглоби крутить. Подагра... Ще Гіппократ казав, що це хвороба королів...

— Ну-ну!.. Доказуйте! — заохотив його Артем. — Бо королі набивали черево та пили без міри. За гріхи молодості страждаєте...

— Ти своєю подагрою вже дістав!.. — збила Ходолу сердита сьогодні патологоанатом. — Ходімо, будемо дивитись, бо хлопці он... Вже копитами б'ють. Їм тільки трупи подавай...

— Була міліція, стала поліція, — підтримав її експерт. — Поміняли тільки дві букви... Маленькі буквочки... А стільки галасу!

— Наша служба небезпечна і трудна!.. — тихо замуликала Таміла й ступила першою у повалені двері. — З кожним днем у ній все більшає лайна...

Спинилась над чорним згортком, який пожежники сприйняли за рулон толю, задумано пооглядала, спробувала віддерти від тіла згорілий одяг, нахилилась над головою, наче щось в отому згарку розгледіла. Дістала білу серветку, витерла пальці та й викинула на звуглені полиці. Серветка забіліла серед тої спаленої руїни дивовижею, як світлий маркер від світу живого, що позначив світ мертвий.

— Ну що, хлопці-молодці?.. Труп кримінальний. Без сумніву, — мовила й механічно дістала цигарку, вкинула у товсті губи, але не запалила, бо запаху тютюну їй було достатньо для того, щоб перебити сморід згорілого тіла. — Чоловік... Невисокий, щуплий... Кілограмів на шістдесят. Легкий... Вік... Давайте так. Позначимо на спір. П'ятдесят і не більше!.. На потилиці — сліди від удару чимось важким. Мені ще таке не траплялося. Кілька розсічених борозен. Наче шестернею ударили. Чи чимось подібним... Отже! Навіть не питаєте... Чоловіка убили до пожежі. До вогню і диму. Теж позначимо на спір...

— Яка ти сьогодні спірна! — під'юдив її неохочий до роботи Ходола. — Маразм міцніє, хоч пробі кричи...

— Треба ж молодим уроки подавати, — не образилась на ту їдь патологоанатом. — А то піду, й добрим словом не згадають...

— А ви що скажете, Ігорє Антоновичу? — навернув до діла експерта молодий начальник поліції.

— Просте й чітке «фе», — без вагань відповів Ходола й сховав за спину чемоданчик. — Мені тут нема що робити... Після варварів зі шлангом.

— Так-таки й нема?.. — не повірив йому впертий Нагорняк. — А може, десь там валяється знаряддя вбивства?.. Шестерня чи ще яка біда?.. А може, ще сліди?.. Розгледите?..

— Артеме Федоровичу, — спіснів на лиці досвідчений експерт, — не вчи мене робити мою роботу... Сам шукай знаряддя. Знайдеш — честь тобі і хвала! Передаси мені... А зараз — віддай труп і не гріши. Я його промацаю на предмет відбитків пальців, може, не всі пучки згоріли... Може, у кишнях якісь документики не зотліли... Телефончик, може, десь там розплавився і пристав... до стегна. Будемо дивитися.

— І це все, що ви зараз обоє можете мені сказати? — дещо розчаровано перепитав молодий майор. — Не густо...

— Отак тобі зразу вийми та подай, — підтримала колегу Таміла й нарешті не втерпіла, запалила цигарку. — Шукай, і воздасться тобі!..

— Узнаєш, як він жив — дізнаєшся, як він помер, — філософськи доповнив Ходола.

— Чого він помер, — уточнила Райцес і пустила над зруйнованими стінами хмару диму, аж пожежники смикнулись із лавки, бо подумали, що не вдушили гада. — Агов, лобуряки!.. Санітари!.. Ви де?.. Ідіть забирайте та й втікаймо з цього гару!.. У рідні пенати.

— Дев'ять, вісім і король принесуть вам бандероль, — вправлявся у дотепності експерт із чемоданчиком за спиною.

Два лобурі, похитуючись, зайшли всередину з ношами. На них лиць не було — і не від того, що побачили згорілого чоловіка, а від того, що вчора погуляли з дівчатами, політали на кочерзі у місцевій баньці, аж пара й муть до цих пір застеляли їм очі. Може, нічого й не відчували б, якби дали поспати, а так підняли спозаранку й гайда спалених мертвяків носити.

— Ану... Котрий скаже: «Чапля чахла, чапля сохла, чапля здохла»? — спитав не протверезілих санітарів Ходола, вступаючи місце.

— Дядьку!.. Наше діло — не говорити. Наше діло — руки бруднити, — відповів йому один, у якого язик не присох до піднебіння. — А ви йдіть звідси та не заважайте...

— Ото вихована молодь. Знає, що відповісти, — буркнув Ігор Антонович і почвакав мокрою травною до «швидкої».

«Швидка» з моргу — просто тобі поліцейський оксюморон — здригнулась і повільно похиталась догори, до міста, повезла невпізнаний труп, а Нагорняк з Михайлом залишились у ранкових роздумах біля спаленої хижі.

• • •

Далі — у повній книжці «Пернач полковника Вухналя».
nashaknyga.com.ua